

УДК 316.774(100)

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6822021.10>

Оригинални научни рад

Владимир Сапунов

Вороњешки Државни Универзитет, Руска Федерација

МОНОПОЛИЗАЦИЈА ГЛОБАЛНОГ МЕДИЈСКОГ СЕКТОРА: НЕДАВНИ ДОГАЂАЈИ

Сажетак

Овај чланак има за циљ да допуни домаће и стране студије масовне комуникације политичком и економском анализом догађаја везаних за монополизацију у светском медијском сектору у 2018-2020. - на основу релевантних примера.

Кључне речи: монополизација, финансијализација, конвергенција, поштравање менаџмента, масовни медији, Gannett, GateHouse Media, Sprint Nextel, T-Mobile USA, 21st Century Fox, Sky, Disney, Comcast, Reworld Media, Mondadori France, CBS, Viacom, Le Monde, Czech Invest Media, *Daniel Křetínský, Lagardère*

Монополизација глобалног медијског сектора и даље је битна истраживачка тема у сферама новинарства и масовне комуникације. Монополизација је објективни процес у капиталистичкој економији, јер омогућава капиталу да оствари више профита уз мање напора. Медијски сектор није изузетак.

Суштина монополског медијског капитала се непрестано мења, а недавне велике трансакције у глобалном медијском систему обично прате и друге кључне трендове у његовом развоју - финансијализацију (пренос главних метода финансијског тржишта у медијски сектор) и поштравање управљања медијима (пре свега отпуштања запослених и затварање медија), који иду упоредо са глобализацијом и конвергенцијом. Монополизација страног медијског сектора је нелинеарни процес, који је изражен дијалектиком концентрације и одвајања медијских група.

Тренутно постоји 8 традиционалних прворазредних медијских корпорација. То су:

- *AT&T* (капитализација 254,39 милијарди долара)
- *Walt Disney* (246,77 милијарди долара),
- *Comcast* (199,02 милијарди долара),
- *Bertelsmann* (није јавно предузеће, нема тржишну капитализацију, имовина се процењује на 25,343 милијарде евра),
- *Fox Corporation* (21,96 милијарди долара),
- *CBS* (18,47 милијарди долара),
- *Viacom* (11,96 милијарди долара),
- *News Corp* (8,43 милијарди долара).

Друге медијске корпорације се не могу класификовати као традиционалне, јер готово (или уопште) не производе новинарске материјале, али су најважнији дистрибутери медијских информација. Основна делатност је сектор телекома, ИТ сектор, Интернет. У заградама — њихове компаније које дистрибуирају баш медијске информације.

- *Microsoft Corp.* (*MSNBC, Bing, LinkedIn*; ограничење од 1,05 билиона долара),
- *Apple* (*Apple TV, Apple TV +, Apple News +*; 939,53 милијарде долара),
- *Amazon* (*Amazon Prime Video, Amazon Publishing, Amazon Studios*; 904,68 милијарди долара),
- *Alphabet Inc.* (*Google, YouTube, DoubleClick*; 835,56 милијарди долара),
- *Tencent* (*QZone, WeChat, QQ*; 458 милијарди долара),
- *Verizon* (*Yahoo, Huffington Post*; 231,91 милијарде долара),
- *Netflix* (137,35 милијарди долара).

Друштвени медији:

- *Facebook* (капитализација 542,57 милијарди долара),
- *Twitter* (32,14 милијарде долара).

Новинске агенције:

- *Reuters* (капитализација *Thomson Reuters* 33,62 милијарде долара),
- *Bloomberg* (11,85 милијарди долара),
- *Associated Press* (задружно предузеће),
- *Agence France-Presse* (јавно-приватно предузеће).

Аутор је више пута обрађивао ову тему.¹ Овај чланак мора да допуни домаће студије масовне комуникације анализом догађаја који су се догодили у глобалном медијском систему током прошле године

1 Детаље о томе како су се догађаји развијали погледајте: Сапунов В.И. Монополизација мировог медијског сектора на фоне конвергенције и финансијализације / Вестник Воронежског државног универзитета. Сериа «Филологија. Журналистика». Воронеж, 2018. – с. 167-170.

(хронолошки оквир - септембар 2018/септембар 2019). Прво у САД, затим у Западној Европи, и напoкoн — у Истoчнoј Европи.

У студији је најважнија била политичко-економска метода која је омогућила да се јасно окарактерише главни тренд у развоју модерног медијског система: монополизација - у контексту финансијализације и поoштрављања управљања медијима. Метода је заснована на проучавању масовних медија са становишта индустријских односа и омогућава дубоку анализу главних контрадикција савремених медијских односа: сукоб интереса капитала и рада, послодавца и запoслeног, сужавање слике стварности за потрошача медија, умањење медијске демократије, доминација економског и технолошког аспекта над културним и моралним и друге.

Велика количина најновијих емпиријских информација анализираних у овом чланку омогућиће читаоцима да стекну утисак о суштини модерног медијског сектора и глобалних медијских проблема.

Недавно су окончане две грандиозне трансакције, што је било званично потврђено још 2018. године - откупом имовине *21st Century Fox* од стране *Walt Disney* компаније, и откупом највећег европског сателитског оператера *Sky* од стране компаније *Comcast*.²

Дан пре него што је била закључена трансакција између *Walt Disney* и *21st Century Fox*, на њујоршку берзу је ушла нова компанија *Fox*, која је обухватила преосталу имовину након ове продаје - савезну мрежу *Fox*, *Fox News*, *Fox Sports* и пословне канале *Fox-a*. Продата имовина дистрибуирана је широм структура *Walt Disney-a*. 12. октобра 2018. године завршена је куповина компаније *Sky* од стране *Comcast-a*.

У августу 2019. напoкoн је било најављено поновно уједињење *Viacom-a* и *CBS-a* - након 13 година независног постојања. То се у великој мери приписује оставци главног противника спајања - генералног директора *Columbia Broadcasting System* Леса Мунвеса, затрпаног сексуалним аферама. Мунвес и други руководиоци *CBS-a* успротивили се спајању, верујући да ће то погоршати финансијско стање њихове компаније. У време поновног окупљања, *CBS* је имао капитализацију од 18,47 милијарди долара, а *Viacom* од 11,96 милијарди долара.

Нова компанија ће се звати *Viacom CBS Inc.*, 61% власништва ће припасти акционарима *Viacom-a*, 39% - акционарима *CBS-a*. Комбинована компанија очекује приход од 28 милијарди годишње и да ће спајањем уштедети око 500 милиона долара (*Uria* 2019).

2 Детаље о томе како су се догађаји развијали погледајте: Сапунов В.И. Монополизација мировог медијског сектора на фоне конвергенције и финансијализације / Вестник Воронежског државног универзитета. Сериа «Филологија. Журналистика». Воронеж, 2018. - с. 167-170.

Председник *Viacom CBS Inc.* биће Шери Редстоун - ћерка Самнера Редстоуна, која је била потпредседник обе компаније, генерални директор биће Боб Бекиш - генерални директор *Viacom*-а.

Упркос економској независности корпорација током 13 година, 80% акција сваке од њих припадало је друштву *National Amusements*, у коме 80% акција припада Самнеру Редстоуну, а 20% његовој ћерки.

У јулу 2019. америчко Министарство правде одобрило је спајање трећег и четвртог мобилних оператера на земљи - *Sprint Nextel* и *T-Mobile USA*. Стране су дуже време преговарале, трансакције су више пута биле прекидане и коначно, у априлу 2018, најављено је спајање.

У фебруару 2019. демократе на америчком Конгресу оштро су се супротставиле том споразуму, објашњавајући да ће овај монополски уговор наштетити интересима претплатника, укључујући повећање цена. Следеће рочиште је било одржано 12. марта у Представничком дому. Насупрот спајању су активно лобирали конкуренти - *AT&T* и *Verizon*. Основна стратегија за убеђење од стране менаџера компаније *Sprint* и *T-Mobile USA* је била да ће спајање помоћи развоју 5G мрежа у САД.

Амерички регулатор за телекомуникације, FCC, у марту је изјавио да узима тронедељну паузу у разматрању спајања трећег и четвртог мобилних оператера у Сједињеним Државама. FCC традиционално преиспитује M&A трансакције током 180 дана, представници регулатора најавили су да ће наставити да сматрају 4. априла 122. даном. Коментаришући одлуку, стручњаци FCC-а приметили су да су *Sprint* и *T-Mobile USA* пружили велику количину додатних информација о којима је потребно јавно дискутовати (CNBS 2019).

Након што је FCC одобрила споразум у јулу 2019. године, 13 америчких држава на челу са демократама поднеле су тужбе у којима је речено да ће овај споразум одузети потрошачима неопходну конкуренцију. 26. јула америчко Министарство правде коначно је одобрило спајање - под условом да ће *Sprint* део свог пословног и фреквенцијског спектра продати сателитском и IPTV оператеру *Dish Network* - у износу од 5 милијарди долара, а *T-Mobile* ће омогућити *Dish*-у приступ својој мрежи.

Петог августа 2019. године објављен је велики уговор у америчкој новинској индустрији. Власници компаније која поседује највећи број дневних новина у земљи - *GateHouse Media*, купују компанију са највећим кумулативним тиражом публикација - *Gannett*.

Акционари *GateHouse Media* имаће 50,5% у припојеној компанији, остатак ће бити у власништву *Gannett*-ових акционара. Комбинована компанија зваће се *Gannett*, њено седиште ће бити

у Маклину (Вирџинија), где се налази сада седиште највеће компаније по укупном промету и буџету у САД. Управни одбор ће се састојати од 5 чланова *GateHouse*-а, три директора *Gannetta*-а и генералног директора *New Media Investment Group*, директног власника *GateHouse*-а. Куповина је извршена по цени од 12,06 долара по акцији, кредит за трансакцију у износу од 1,779 милијарди долара обезбедиће *Apollo Global Management*, приватна инвестициона компанија (Bomey 2019).

Укупни износ трансакције није најављен, али с обзиром на то да *New Media* прихвата дугове *Gannett*-а, она се процењује на око две милијарде долара. Као резултат спајања, компаније чије су акције од јануара опале за око 30%, надају се да ће уштедети 275 до 300 милиона долара током 2 године.

GateHouse има, иако краткотрајну историју, веома сложену власничку структуру. Компанија је била 1998. године основана под именом *Liberty Group* од стране бившег адвоката и сада већ срушеног канадског медијског магната *Hollinger*, који је уз помоћ приватне инвестиционе компаније *Leonard Green & Partners* купио 160 новина од групе *Hollinger*. *Liberty* је водила агресивну експанзионистичку политику и до 2000. године био је повећан број њених новина на 330, али након 5 година, због финансијских тешкоћа, њихов број се смањио на 60.

Као резултат тога, *Liberty* је 2005. године променила власника - купила га је инвестициона компанија *Fortress Investment Group* (сада припада јапанском банкарском конгломерату *SoftBank*). Тада се назив компаније променио у *GateHouse*. До 2013. године, укупан број новина порастао је на 300, али *GateHouse* је била погођена дужничким проблемима. Дакле, компанија је у септембру 2013. године прогласила банкрот на основу Поглавља 11 (*Chapter 11*) Америчког законика о банкроту. Након два месеца, *GateHouse* је откупио свој дуг, његово учешће на берзи је престало, формирана је била *New Media Investment Group* која је постала директни власник *Gate House*-а и спровела нови IPO на њујоршкој берзи.

Три године од 2014. до 2017. - постале су најбоље у историји компаније. У то време купила је познате компаније као што су *Halifax*, *Stephens Media*, *Calkins Media*, *Morris Publications* и *Schurz*, додајући им *Dolan Media Group* и *Journal Multimedia*, специјализоване за пословне публикације. Тако је *GateHouse* доспео на прво место у Сједињеним Државама по броју дневних новина - 156, међу којима су *Columbus Dispatch*, *Austin American-Statesman* и *Oklahoman*. Са 10.638 запослених, приход компаније за 2018. годину износио је 1,53 милијарде долара. У другом тромесечју 2019.

приходи у буџету компаније смањени су за 6,9% у односу на други квартал 2018. године, приход од штампаног оглашавања опао је за 15,3%. Међутим, нето приход је порастао за 4% на 404,4 милиона долара због смањења трошкова.

На основу резултата финансијског извештаја за други квартал 2019. године, *Gannett* је објавио да су, према његовим резултатима, приходи смањени за 9%, на 660,3 милиона долара у поређењу с годишњом стопом. Приход од штампања за други квартал 2019. пао је за 18,5%. У исто време, нето добит порасла је за 64%, на 26,7 милиона долара. 6,5 милиона долара, дошло је од реструктурирања, отписа «лоше имовине», отпуштања и других смањења трошкова, а додатних 32,8 милиона долара од *Gannett*-а је дошло од продаје некретнина и друге имовине.

Почетком 2019. године менаџери *Gannett*-а одбили су понуду да продају своју компанију *Media News*, рекавши да су стандарди новинарства и финансирања за групу у власништву *Alden Global Capital*, приватне инвестиционе компаније, дискутабилни.

Спајање *Gannett* и *GateHouse* је узроковано, пре свега, текућом кризом америчке новинске индустрије, чему је главни разлог конкуренција са Интернетом. Откако је криза почела у периоду 2007-2008; 47% запослених у америчким новинама су изгубили посао, а 60 листова (укључујући оне са историјама дужим од 100 и 150 година) престале су да постоје. Најновија жртва почетком јула су новине са 150-годишњом историјом *Vindicator*, у граду Јангстоун (Охајо). Такође, од 2000. до 2018. америчке новине изгубиле су 49% недељног укупног тиража и 57% прихода од оглашавања и дистрибуције.

Настављајући разговор о недавним вестима у области М&А, потребно је анализирати велике трансакције у француској периодичној индустрији:

1. Куповина *Mondadori France* од стране компаније *Reworld Media*
2. Откуп акција у *Le Monde* и часописима *Lagardère компаније* од стране чешке компаније *Czech Media Invest* Даниела Кржетинског
3. *Lagardère* продаје и другу своју имовину.

У децембру 2018. године објављено је било да француска медијска компанија *Reworld Media* купује *Mondadori France* (раније *Emap France*), филијалу италијанске компаније *Mondadori Spa*. Запослени у француској филијали италијанске компаније *Mondadori* гласали су за штрајк на позадини неизвесне будућности - појавиле се информације о смањењу радних места, па чак и о затварању *Mondadori* у Француској. Од 200 гласача 9 су се изјаснили против акције, 6 је било уздржаних (Wojciak 2018).

Компанија Мондатори, коју контролише клан Берлускони и која је позната по грандиозним скандалима повезаним са корупцијом највиших менаџера, и даље је један од лидера на италијанском тржишту часописа и издаваштва. У једном од кривичних случајева у вези са компанијом Мондатори, Силвио Берлускони изгубио је од свог главног ривала у италијанској медијској сфери - Карла де Бенедетија. А судија Виторио Мета, који је водио суђење, добио је 11 година затвора. Од тога је одслужио годину и девет месеци, након чега га је Казнени суд Италије ослободио оптужби.

Договор је већ био планиран за 12. март 2019. године. Међутим, став Савета за економска и социјална питања *Mondadori France*, који је изразио забринутост да куповина може довести до отпуштања у француској филијали и погоршања услова рада, као и претње штрајком, приморали су менаџере компанија да одложе уговор.

У складу с тим, 14. марта 2019. године *Mondadori Spa* - објавила је финансијски извештај за 2018. годину. Током године, приходи компаније, која припада *Fininvest* групи, коју контролише Силвио Берлускони, смањили се са 970,1 на 891,1 милиона евра (-8,1%). Само у Q4 2018. приход *Mondadori* групе смањио се за 11,4%, на 233 милиона евра.

Најгори подаци о приходу дошли су из француског представништва које је током године изгубило 7,5% прихода (у 2018. години износили су 305,6 милиона евра у поређењу са 330,4 милиона евра у 2017. години). Профит од штампаног оглашавања у Француској опао је за 7%, док је профит од интернетског оглашавања опао за још депресивнијих 11,2 посто.

Оптужујући све за неуспехе француске филијале, у децембру 2018. менаџери *Mondadori* продали су своје главно политичко богатство у Италији - утицајни часопис/недељник *Panorama*. Купац је била компанија *Verità Srl*.

Нето финансијска имовина Мондаторија за 2018. годину је била смањена за 147 милиона евра, што у поређењу са 2017. годином (-189 милиона евра) изгледа као одређено побољшање. Укупно је *Mondadori* група изгубила око 177 милиона евра током године, у поређењу са 30 милиона профита у 2017. години. Главни разлог оптимизма менаџера *Mondadori* је тај што је ЕБИТДА за 2018. годину износила 26,1 милион евра, 100 хиљада више него у 2017. години. А прилагођена ЕБИТДА порасла је са 18,4 милиона евра у 2017. години на 21,3 милиона у 2018. години (*La Repubblica* 2018).

Конечно, 31. јула, скупштина акционара француске медијске групе *Reworld Media* званично је најавила преузимање *Mondadori France*. Као резултат трансакције, *Reworld Media* се може сматрати

највећом новинарском компанијом у Француској по броју часописа - сада ће их бити више од 50 - штампаних и дигиталних.

RM поседује, на пример, часописе *Marie France*, *Auto Moto*, *Be*, *Journal de la maison* и друге, *Mondadori France - Science et Vie*, *Grazia*, *Closer*, *Télé Star*, *Auto Plus*. Као што видите, чист сјај - међу њима нема утицајних часописа, али постоји велика публика.

Укупни буџет биће 483 милиона евра, а EBITDA (израчунато према крају 2018. године) биће 37,2 милиона евра. Капитализација *Mondadori France* сада је 70 милиона евра, а додатних пет милиона евра власник француске филијале италијанске групације Мондадори може добити као уплату према резултатима 2020. године (earn-out) (Piquard, 2018).

Комисија за заштиту конкуренције (*l'Autorité de la concurrence*) одобрила је споразум 24. јула, под условом да заједничка група прода један од аутомобилских часописа - *L'Auto Journal (Mondadori France)* или *Auto-Moto (Reworld Media)*.

Међутим, није све тако једноставно. Са коначним завршетком морају да сачекају. 12. јула, Високи суд у Нантесу одлучио се у корист синдиката и одлучио се да покрене информационе и консултантне преговоре на којима ће менаџмент *Reworld Media* морати да објасни представницима Савета за економска и социјална питања детаље предстојећег спајања и будуће уређивачке политике. Преговори су требали почети у року од 8 дана након доношења одлуке суда - под претњом новчане казне од 50 хиљада евра за сваки дан кашњења. И само након договора о детаљима, трансакција би требало да се поново достави Комисији за заштиту конкуренције.

Савет за економска и социјална питања *Mondadori France*, као и национална новинарска унија Француске SNJ-CGT нису крили своје задовољство. Прво, јер ће трансакција сада бити одложена неко време (неколико месеци), и друго, јер ће им бити објашњени детаљи трансакције, а без координације с њима она неће бити закључена. Али главна ствар је да то нечињена судска одлука, која је проширила овлашћења француских новинарских синдиката – ионако већ најмоћнијих у индустрији у ЕУ.

Између осталих новости везаних за Берлусконијеву медијску имовину у 2019. години - *Mediaset Spa*, монополиста италијанске телевизије, удружио се са својом шпанском филијалом *Mediaset España*, ради стварања медијског холдинга у Холандији – *MFE - MEDIAFOREUROPE*. Иако ће се холдинг налазити у Холандији, постаће финансијски резидент у Италији и Шпанији, његове акције биће понуђене на италијанским и шпанским берзама.

Нова компанија ће такође поседовати 9,6% удела у немачком телевизијском каналу *ProSiebenSat.1*, који је *Mediaset* преузео две

недеље пре тога. Берлускони очекује од *MFE - MEDIAFOREUROPE* приход од 107 милиона евра до 2023. године, стварање нове компаније мора бити завршено у року од шест месеци.

Велики догађај на француском тржишту новина, који је отворио нову страницу у његовој историји, било је стицање великог дела медијске имовине од стране чешког милијардера Даниела Кржетинског, шефа чешке групе *Czech Media Invest*. Била су то времена када су медији у Чешкој готово у потпуности били откупљени од стране западног капитала. Сада се чешка штампа у великој мери ослободила страних власника, контролише је локални капиталисти, укључујући чешког премијера Андреја Бабиса (власника групе *MAFRA*).

Тенденција одласка страног капитала из штампе постаје уобичајена за Источну Европу. Поред Чешке, ово је посебно илустративно у Мађарској, Бугарској и земљама бивше СФРЈ. Западни капитал (пре свега немачки, швајцарски и аустријски, а претходно скандинавски) плаши се губитака и тешких пословних услова. Сада капиталисти из Западне Европе, углавном, више воле да поседују источноевропске новине и часописе „на делима“ са локалним капиталистима.

Ипак удео западног капитала у источноевропском медијском сектору остаје значајан, а озбиљан утицај западних медијских група не може се потценити. Ово се посебно односи на сектор телекомуникација. Огранци *O2*, *Vodafone* и *T-Mobile* су монополисти на чешком тржишту мобилне комуникације и интернета, у Пољској огранак *Orange* и оператер *Play*, који су у равноправном власништву два британска приватна инвестициона фонда - *Novator* и *Tollerton*. Највећи мађарски телеком оператер *Magyar Telekom* припада немачкој компанији *Deutsche Telekom*.

Али чешки медијски капитал није се ограничио на избацивање странаца из локалне штампе и започео је агресивну инвазију на француску штампу. Чешки медијски магнат Даниел Кржетински, председник и главни акционар групе *EPH (Energetický a průmyslový holding)*, председник прашке Спарте и власник чешког *Czech Media Invest* (СМИ – групе која, на пример, издаје најтиражнији чешки таблоид *Blesk* - купио је 49% удела у *Le Nouveaux Monde*. Ова група, чији су власници Ксавие Ниел (оснивач мобилног оператера *Iliade*) и банкар Матје Пигас, контролише готово 75% *Le Monde*. Кржетински је већ власник магазина *Marianne*, а од јануара 2019. године постао је власник већине часописа (укључујући *Elle*, *Télé 7 Jours*, *France Dimanche*, *Ici Paris* и *Public*) монополистичке новинарске групе *Lagardère*. Поред тога, *Czech Media Invest* купио је од француског монополисте мрежу радио станица у Чешкој, Словачкој,

Румунији и Пољској. Након ових куповина, Кржетински је постао један од главних медијских тајкуна у Француској (Wojsiak 2019b).

У међувремену, *Lagardère* се није ограничио на ту продају. У фебруару 2019. управа компаније је објавила да ће 20% акција *Jacaranda* у Јужној Африци бити продати компанији *Kagiso Media*. Такође, један од главних играча на јужноафричком медијском тржишту купиће од *Lagardère* 49,99% рекламне компаније *Mediamark*.

Раније у 2018. години продата су два популарна медицинска сајта - *Doctissimo* и *MonDocteur*, берзански ресурс *Boursier.com* продат је био групи *Les Echos-Le Parisien*, а са њим се воде преговори о продаји сајта за онлајн наруџбе карта *BilletReduc.com*. *Lagardère* је такође продао својих 42% удела *Marie Claire* породици Пруво.

Главна имовина која остаје код Лагардера су часопис *Paris Match*, недељник *Le Journal du Dimanche* и радио станица *Europe 1*.

Значајан и илустративан догађај догодио се у јануару 2019. године на Балкану. У спору између Бугара и Срба за куповину Телекома Албаније (ТАЛ) Бугари су победили. Други највећи телеком оператер у Албанији (после локалне филијале *Vodafone*) за 50 милиона евра био је купљен од стране компаније *Albania Telekom Invest AD*, која је била специјално креирана за ову трансакцију од стране бугарског бизнисмена Спасе Русева (главног акционара највећег бугарског телеком оператера *Vivacom*) са партнерима. Претходни власник ТАЛ-а била је грчка групација ОТЕ, чији је 45% удела у власништву *Deutsche Telekom*. Главни конкурент бугарској компанији био је највећи српски телеком оператер Телеком Србија, који је понудио 60 милиона евра и, ипак, изгубио - очигледно из политичких разлога (AlJazeera 2019).

Једна од главних препрека монополизацији глобалног медијског простора су, наравно, антitrustовски закони. Почетком октобра 2020. године америчком Конгресу представљен је извештај о потреби таквих мера против четири америчка ИТ гиганта — *Google*, *Apple*, *Facebook* и *Amazon* (GAFA). Документ на 449 странаца резултат је петнаест месеци рада, који је укључивао разговоре са највишим менаџерима ових медијских компанија и спровођење ревизија. Антимонополска комисија сматра да је ниво монополизације у америчкој медијској сфери достигао ниво времена моћи нафтних и железничких магната. Извештај предлаже, на пример, забрану *Facebook*-у да поседује друштвену мрежу *Instagram*, одвајање *YouTube*-а од *Google*-а и недозвољавање *Amazon*-у да промовише своје медијске производе на сајтовима е-трговине.

Компаније GAFA су у више наврата подлегале огромним новчаним казнама од власти ЕУ и највећих земаља ЕУ, укључујући

и кршење антитрустовских закона. Антитрустовске мере се сада могу предузети на њиховом главном тржишту, у САД. Прихватање је зависило од резултата председничких и парламентарних избора у САД 3. новембра. Традиционално, законе о антитрусту (посебно у медијској сфери) у Сједињеним Државама предлажу демократски конгресмени; са тренутним саставом Сената, доношење документа у овом облику биће немогуће (или мало вероватно). Предлог закона одобрио је Комитет правосуђа Дома представника, али републикански чланови нису потписали документ.

Медијски монополи нису ограничени само на интензивирање спајања и преузимања предузећа и капитала. Ово је само један од начина да се смањи медијска демократија. Постављају се нове препреке за ширење међународних информација. И то се сада односи не само на источне системе, традиционално склоне протекционизму. Пример Кине, која је створила свој информациони систем и заменила западне интернетске гиганте *Facebook*, *Google*, *Youtube*, *Twitter* - својим сопственим - *WeChat*, *QQ*, *Q-Zone*, *Baidu*, *Sina Weibo* - је готово уџбеник. Међутим, западни медијски системи се све више ограђују од алтернативних извора информација - посебно руских. Узнемиравање станица које емитују RT програме у Сједињеним Државама, незапамћена казна од 200.000 фунти против RT од стране британског регулатора *Ofcom*-а и изузеће новинара RT са владиних конференција у Француској јасни су доказ томе.

Штавише, у западним земљама медијски ток трпи један тешки пораз за другим, што се може објаснити развојем информационих технологија (посебно друштвених мрежа), које демократизују медијски простор, као и умором грађана из либералних елита.

Најочигледнији примери за то су, наравно, победа Доналда Трампа на председничким изборима у Сједињеним Државама у 2016. и присталица Бреگزита у Великој Британији. Ови догађаји довели су не само до шока за либералне елите, већ и до стварних структурних превирања. У Сједињеним Државама су први пут у историји, у оквиру једног председничког мандата, смењена одједном три министра одбране, четири саветника за националну безбедност, два државна секретара, два директора ЦИА и директор националне обавештајне службе. У Великој Британији опозиција протестује и блокира распуштање парламента, а први пут у историји на суду је опозван Краљевски декрет.

На основу резултата студије могу се извести следећи закључци.

Процеси монополизације глобалног медијског сектора и даље се развијају нелинеарно - на позадини дихотомије са демонополизацијом. С једне стране, видимо грандиозне договоре у медијском

сектору, укључујући поновно уједињење SBS-а и *Viacom*-а, с друге стране, имовина некадашње моћне империје Мердока постепено се одваја од других компанија и његове корпорације *News Corp.* и *Fox Corporation* за капитализацију не могу се такмичити са највећим играчима на глобалном медијском тржишту. То, међутим, не спречава Мердока и његове синове да заузму челне позиције у медијским структурама које су продате *Disney*-у и *Comcast*-у. Други пример демонополизације је продаја своје имовине од стране француске медијске компаније *Lagardère*.

Морамо да кажемо да раздвајање компанија само делимично показује демонополизацију, јер друге компаније једноставно могу да купују ову имовину. Као у случају *21st Fox*, и с *Lagardère*, и раније са *Time Warner*-ом.

Штавише, процесе корпоративног раздвајања прати жеља других компанија за спајањем. Максимизација добити, којој капитал тежи, иманентна је и подстиче нове трансакције. У контексту спајања *AT&T / Time Warner*, подела *TW* на неколико компанија више не изгледа као толико моћан фактор демонополизације.

Велика спајања последњих година (*AT&T / Time Warner*, *AT&T / DirecTV*, *Verizon / AOL*) подвлаче тренд ка конвергенцији. Монополи траже нове канале којима ће доћи до публике, нове алате за повећање прихода од оглашавања и друге начине за добијање додате вредности. Спајање *AT&T* и *Time Warner*-а - дистрибутера садржаја, са његовим произвођачем илустрuje: забринутости током конвергованих послова из 2000-их (посебно куповина *T - Time Warner*-ом *AOL* или пример *Vivendi*) ствар су прошлости.

Монополизација телекомуникационог сектора илустрuje жељу медијског капитала да контролише канале ширења информација, омета демократизујући утицај нових комуникационих технологија и придржава се концепта «много канала, један глас» пред драматичним повећањем могућности за плурализацију дискурса које су ове технологије донеле.

Примећујемо и снажну експанзију на француском тржишту од стране чешке компаније *Czech Media Invest*, која је, купивши знатан удео у *Le Monde* и часописне имовине *Lagardère*, постала озбиљан играч на француском медијском тржишту. Што је у потпуној супротности с процесима деведесетих година, када је западни капитал у потпуности доминирао источноевропским тржиштем. Сада западне компаније продају своју медијску имовину - не само у Чешкој, већ и у Мађарској, Србији, Пољској, Хрватској, Бугарској. Ипак удео западног капитала у источноевропском медијском сектору остаје значајан, а озбиљан утицај западних медијских група не може се потценити. Ово се посебно односи на сектор телекомуникација.

Све ово још једном потврђује важност проучавања медијских процеса који ограничавају слободу међународне комуникације. Такве студије имају значајне научне перспективе.

РЕФЕРЕНЦЕ

- AlJazeera. 2019. „Bugarska kompanija kupila 99,79 posto Telekom Albanija”. *AlJazeera*. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/bugarska-kompanija-kupila-9979-posto-telekoma-albanija>
- Bomey, Nathan. 2019. “GateHouse Media Owner to acquire USA Today Owner Gannett”. *USA Today*. <https://www.usatoday.com/story/money/2019/08/05/gannett-gatehouse-media-new-media-investment-group/1902550001/>
- CNBS. 2019. “US telecoms regulator stops clock on Sprint, T-Mobile merger review”. *CNBC*. <https://www.cnbc.com/2019/03/08/us-telecoms-regulator-stops-clock-on-sprint-t-mobile-merger-review.html>
- La Repubblica. 2019. “Mondadori, con la maxi svalutazione in Francia perdita di 177 milioni nel 2018”. *La Repubblica*. Uria, Daniel. 2019. “Viacom, CBS agree to all-stock merger deal”. *United Press International*. https://www.upi.com/Top_News/US/2019/08/13/Viacom-CBS-agree-to-all-stock-merger-deal/8731565726544/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter
- Piquard, Alexandre. 2018. “M. Kretinsky «ne fera pas de mouvement hostile à la rédaction», selon son entourage”. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/10/26/le-monde-m-kretinsky-ne-fera-pas-de-mouvement-hostile-a-la-redaction-selon-son-entourage_5374962_3236.html
- Wojciak, Thierry. 2018. “Mondadori France: les salariés votent la grève”. *CBNews*. <https://www.cbnews.fr/medias/image-mondadori-france-salaries-votent-greve-40402>
- https://www.repubblica.it/economia/finanza/2019/03/14/news/mondadori_con_la_maxi_svalutazione_in_francia_perdita_di_177_milioni_nel_2018-221553363/?refresh_ce
- Wojciak, Thierry. 2019a. “Reworld Media officiellement propriétaire de Mondadori France”. *CBNews*. <https://www.cbnews.fr/medias/image-reworld-media-officiellement-proprietaire-mondadori-france-45299?fbclid=IwAR3TEo0NGVQcecs4f862-yVi-MVcv-I0i67sE2MZN04mRvKP8Q0xXvi3RhiI>
- Wojciak, Thierry. 2019b. “Afrique du Sud : Lagardère cède 20% de la radio Jacaranda”. *CBNews*. <https://www.cbnews.fr/medias/image-afrique-du-sud-lagardere-cede-20-radio-jacaranda-41179?fbclid=IwAR3-d4GcllapvDOR0cZc3pNHRayCbQWcpKePT57ZN-6rK68AV1qTgalz9i0w>

Vladimir Sapunov
Voronezh State University, Russian Federation

MONOPOLIZATION OF GLOBAL MEDIA SECTOR: LATEST EVENTS

Resume

The issue aims at supplementing investigations of mass communication with political and economic analysis of events linked with monopolization of global media sector over the latest years – basing on relevant examples.

Keywords: monopolization, financialization, convergence, toughening of management, mass media, Gannett, GateHouse Media, Sprint Nextel, T-Mobile USA, 21st Century Fox, Sky, Disney, Comcast, Reworld Media, Mondadori France, CBS, Viacom, Le Monde, Czech Invest Media, *Daniel Křetínský*, *Lagardère*

* Овај рад је примљен 04. марта 2021. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 10. маја 2021. године.